

ЛІНГВОДИДАКТИКА

Кочукова Н.

– кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Донбаського державного педагогічного університету

Кльок К.

– магістрантка I курсу українського відділення філологічного факультету Донбаського державного педагогічного університету
УДК 811.161.2'38:808.2(075.8)

«РЕДАГУВАННЯ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ» В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФІЛОЛОГІВ – ФАХІВЦІВ ІНФОКОМУНІКАЦІЙ

У статті розглянуто особливості викладання курсу «Редагування в засобах масової комунікації» у філологів – майбутніх фахівців інфокомунікацій. Запропоновано завдання, які сприятимуть розвитку критичного й творчого лінгвістичного мислення, успішному засвоєнню нових мовних настанов, набуттю досвіду редакторської діяльності та фахової компетентності.

Ключові слова: редагування, журналістський текст, мовні норми, засоби масової комунікації, мовні одиниці.

Кочукова Н.

– кандидат филологических наук, доцент кафедры украинского языка и литературы Донбасского государственного педагогического университета

Клёк К.

– магистрантка I курса украинского отделения филологического факультета Донбасского государственного педагогического университета

«РЕДАКТИРОВАНИЕ В СРЕДСТВАХ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ» В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ФИЛОЛОГОВ – СПЕЦИАЛИСТОВ ИНФОКОММУНИКАЦИЙ

В статье рассмотрены особенности преподавания курса «Редактирование в средствах массовой коммуникации» у филологов – будущих специалистов инфокоммуникаций. Предложены задания, способствующие развитию критического и творческого лингвистического мышления, успешному усвоению новых языковых рекомендаций, приобретению опыта редакторской деятельности и профессиональной компетентности.

Ключевые слова: редактирование, журналистский текст, языковые нормы, средства массовой коммуникации, языковые единицы.

Kochukova N.

– Candidate of Science (Linguistics), Associate Professor, Ukrainian Language and Literature Department, Donbas State Teachers' Training University

Kliok K.

– Master's Degree Programme Student, Department of Ukrainian Language, Faculty of Philology, Donbas State Teachers' Training University

«MASS MEDIA EDITING» IN THE SYSTEM OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF THE PHILOLOGIST – INFOCOMMUNICATION SPECIALISTS

The article deals with the peculiarities of the course «The Editing in Mass Media» for the philologists – future specialists in infocommunication. The tasks which promote the development of critical and creative linguistic thinking, successful learning of new language recommendations, gaining the experience of editorial practice and professional competence are suggested.

Key words: *editing, media text, language norms, mass media, language units.*

Постановка проблеми. Реформування сучасної вищої освіти вимагає серйозного ставлення до професійної компетентності, удосконалення всієї роботи з підготовки студентів, зокрема й філологів – фахівців інфокомунікацій, для максимального наближення навчання до фахової практичної діяльності. Самореалізація особистості особливо необхідна на сучасному етапі, коли дуже важливими є активне й творче ставлення до дійсності, ведуться інтенсивні пошуки умов, що сприяли б реалізації потенційних можливостей індивіда як у навчанні, так і на практиці. Актуальність викладання дисциплін із наближенням до професійної діяльності збільшується через потребу в спеціалістах нового профілю, висококваліфікованих фахівців.

Аналіз останніх досліджень. Наукових праць, присвячених вивченню мови мас-медіа, наразі є чимало, тоді як практичних посібників з редагування публіцистичного тексту, рекомендацій, спрямованих на засвоєння лінгвостилістичних особливостей різноманітних жанрів мас-медійного дискурсу, своєрідності функціонування лексичних, фразеологічних, морфологічних, словотворчих і синтаксичних засобів у мові ЗМК, недостатньо. Серед них варто відзначити навчальний посібник «Редагування в засобах масової інформації» А. Капелюшного, у якому автор подав основні теоретичні положення курсу, дотримуючись розробленої концепції, згідно з якою редагування розглянуто як процес співтворчості редактора з автором [2].

Мета статті – надати практичні рекомендації щодо викладання курсу «Редагування в засобах масової комунікації», які сприятимуть формуванню вміння редагувати публіцистичні тексти; запропонувати вправи, що вироблятимуть у майбутніх редакторів навички практичної роботи над текстом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Завдання вивчення курсу «Редагування в засобах масової комунікації» (для студентів за напрямом підготовки ОКР «магістр» зі спеціалізації «Медіакомунікації») полягають у практичному аспекті навчання, зокрема системному засвоєнні логічних, композиційних, стилістичних, мовних особливостей редагування, розвитку загальної мовної компетентності та збагаченні редакторського досвіду студента, закріпленні навичок знаходження та виправлення різних типів помилок; навчанні мистецтва створювати тексти певних жанрів з урахуванням законів мови і комунікативної спрямованості, сприянні практичному оволодінню навичками ораторського мистецтва, культурою вербального спілкування; засвоєнні стилістичних ресурсів мови, стилістичних норм; репрезентації

взаємозв'язку екстралінгвістичних і власне мовних чинників у розвитку мови. Усі ці знання та навички необхідні майбутнім фахівцям для редагування творів або створення власних текстів різних типів. Майбутній фахівець має розрізняти структури тексту в межах певного жанру, стилі мовлення та їхній зв'язок із жанрами, особливості композиції та архітекτονіки тексту, технологію редагування, методи тематичного та фактологічного аналізу. Окрім того, «студент повинен уміти кваліфіковано підготувати твір до друку, тобто зробити повний аналіз і, якщо потрібно, правку його змісту та форми, володіти методами аналізу та правки, правильно визначати головну тему та актуальність комунікативної мети твору, визначати обсяг і якість фактичного матеріалу, коригувати композицію подачі фактичного матеріалу згідно з комунікативною метою, обирати найкращі архітектонічні форми вираження теми, робити правописну правку, формулювати редакторський висновок» [3, с. 5]. «Редагування в засобах масової комунікації» належить до таких навчальних дисциплін, які мають забезпечити належний рівень наукових знань і практичних навичок щодо досконалого оволодіння нормами української мови.

На думку В. Шляхової, «практика редагування виконує важливу методичну функцію як засіб поєднання контролю та самоконтролю. виправляючи чужі помилки, студент активізує внутрішню програму, складену із системи мовних та мовленнєвих знань і умінь, проектує її на аналізований матеріал, бере на себе відповідальність, а отже набуває досвіду редакторської діяльності, набуває фахової компетентності» [4, с. 158–159]. Мова сучасної періодичної преси не завжди відповідає зразковій літературній мові, тому майбутні філологи мають виробляти критичне ставлення до прочитаного. Напр.: *«Висловлюючи своє відношення до подій у країні, він наголосив на тому, що вже настав час приймати міри по налагодженню усіх галузей виробництва»* (З газети). Демократизація суспільного життя в Україні спричинила як позитивні, так і негативні тенденції в мові ЗМК, серед останніх, зокрема, послаблення відповідальності за точність слововживання. Тому редакторам треба зробити все для того, щоб це було тимчасовою хвилю, якої українські журналісти неодмінно уникнуть, приділивши пильнішу увагу роботі над словом, навчанню, самовдосконаленню.

Майбутній редактор передусім повинен знати сформовані мовні норми, уміти усувати все те, що суперечить фонетичному та граматичному ладові української мови, дотримуватись традиції в слововформотворенні та використанні органічних для неї синтаксичних конструкцій. Ознайомивши з найновішими настановами щодо використання деяких морфологічних і синтаксичних одиниць в українській літературній мові, зокрема дієприкметників на *-учий (-ючий)*, ступеньованих прикметників, активних і пасивних конструкцій тощо, магістрантам варто запропонувати такі практичні завдання, які сприятимуть засвоєнню нових рекомендацій. Такі вправи потребують вдумливого, критичного підходу до їх виконання.

Завдання 1. Перекладіть українською мовою подані речення. Визначте відмінності в утворенні форм вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників в обох мовах.

I. 1. По информации издания Washington Profile, в первую десятку стран с крупнейшими военными бюджетами также вошли Китай, Франция (З газети). 2. В основном эти средства большинство стран расходует на приобретение новейших видов вооружения (З газети). 3. Самое сложное – сохранить спокойствие и умиротворенность, привезенные из отпуска (З журналу). 3. «Forbes» опубликовал новый рейтинг самых богатых американцев (З газети). 4. Старейшим в списке стал владелец гигантской империи мира кино и телекоммуникационного бизнеса Metromedia Джон Вернер Клюг (З газети). 5. Примечательно, что в этом году в традиционном рейтинге 400 богатейших американцев нет ни одного миллионера (З газети).

Завдання 2. Із поданого переліку конструкцій виберіть найорганічніші для української мови одиниці й обґрунтуйте свій вибір.

Проект закону обговорюється по пунктах – Проект закону обговорюється за пунктами – Проект закону обговорюють за пунктами; Рішення ухвалюються – Рішення приймають – Рішення приймаються – Рішення ухвалюють; Запропоновані питання виносяться на розгляд міської ради – Запропоновані питання винесено на розгляд міської ради; У (в) посвідці зазначено прізвище, ім'я та по батькові особи – У посвідці зазначають прізвище, ім'я та по батькові особи; Текст доповіді додано – Текст доповіді додається; Акт оформляє комісія – Акт оформляється комісією; У доповіді міністр відзначив кращих – У доповіді відзначені кращі – У доповіді відзначено кращих.

Завдання 3. Відредагуйте речення, зваживши на рід аббревіатур.

1. Принаймні ми б знали, що МЗС вийшов з такою ініціативою в уряд (З газети). 2. За повідомленням ЦГЗ УМВСУ у Львівській області, 12 січня о 8.30 год. у Шевченківське РВ із заявою звернувся 27-річний робітник ТзОВ «Ференс» (З газети). 3. У понеділок Львівський МДА скликав прес-конференцію (З газети). 4. ДТП сталося пізно ввечері на слизькій дорозі (З усного розмовного мовлення). 5. Після реформи Слов'янське МВ поповнилося 21 співробітником з інших міст (З газети). 6. «Укрінтеренерго» керує також Калуським ТЕЦ і будовою та реконструкцією електроенергетичних об'єктів в Україні (З газети).

Останнім часом мовознавці наголошують на тому, що активні дієприкметники теперішнього часу на **-учий (-ючий)** не характерні для української мови. Замість них можна вживати підрядні означальні речення, прикметники із суфіксами **-льн-, -н-**, іменники та інші засоби. Вибір такого засобу залежить насамперед від суті позначуваного поняття, а також від значення іменника, з яким він поєднується [1, с. 52–53].

Завдання 1. Із поданого переліку словосполучень виберіть органічні для української мови одиниці й обґрунтуйте свій вибір.

Завідуючий кафедри – завідуючий кафедрою – завідувач кафедри; керівна сила – керуюча сила; зв'язуюча ланка – сполучна ланка; недремне око – недрімаюче око; пануюча мова – панівна мова; руйнуюча енергія – руйнівна енергія; існуюче законодавство – чинне законодавство – діюче законодавство; виконуючий обов'язки директора – виконувач обов'язків директора; керівник господарства – керуючий господарством; нападник київського «Сокола» – нападаючий київського «Сокола»; гральні автомати – граючі автомати – ігрові автомати.

Завдання 2. Виберіть з-поміж слів, поданих у дужках, контекстуально найдоцільніші. Обґрунтуйте свій вибір.

1. Якщо комітети, (*відповідаючі, відповідальні, відповідальники, що відповідають*) за економічну політику, є основою для діяльності провідних фракцій, то передача управління бюджетним комітетом опозиції є досить логічною (*З журналу*). 2. Обов'язковому розгляду і наданню пояснень підлягають лише пропозиції, (*що не порушують, не порушуючі*) балансу бюджету (*З газети*). 3. Якщо підсумовувати та враховувати (*теперішні, існуючі, сучасні, сьогоднішні, наявні, чинні, заведені*) конфігурації Європейського Союзу, то вступ України до ЄС не залежить від того, чи буде вона в НАТО, чи не буде (*З газети*). 4. Тут у (*читача; читаючого; того, хто читає*) може виникнути законне запитання: «А яке підприємцям діло до проблем підприємців?» (*З газети*). 5. Відповідно до (*теперішнього, чинного, існуючого, сучасного, заведеного, наявного*) законодавства, ішлося не про продаж землі, а про реалізацію права на довгострокову оренду земельних ділянок (*З газети*). 6. Як підготувати не тільки (*знаючого; знавця; того, який знає*) та грамотного спеціаліста, але й свідомого громадянина (*З газети*). 7. Свого часу спеціальна урядова комісія ретельно вивчала питання діяльності ОУН і УПА та дійшла однозначного висновку, що немає жодних перепон, щоб на державному рівні ухвалити рішення про визнання ОУН і УПА (*воюючою; тією, яка воює; войовничою; військовою; воєнною*) стороною (*З газети*). 8. Влада Чорногорії «європеїзувалася». Перемога – за (*правлячою; владною; провладною; привладною; тією, яка править*) коаліцією Міло Джукановича (*З газети*). 9. Лікарів непокоять (*часто хворіючі, фізично слабкі, хворобливі*) діти (*З газети*).

Завдання 3. У поданих реченнях замініть виділені дієприкметники правильними відповідниками.

1. Ліквідація *контролюючих* державних інспекцій. Передача цих функцій бізнесу або місцевому самоврядуванню (*З передвиборчої програми*). 2. Нарощення власного видобутку газу, масштабне впровадження *енергозберігаючих* технологій – це пріоритет (*З газети*). 3. У студії Ельміра Чепіга, переможниця регіонального етапу конкурсу «Кращий студент Донеччини», *діючий* мер студентів Донецької області

(З радіоефіру). 4. Порушено кримінальну справу проти забруднюючих речовин (З газети). 5. Я пропоную відмовитися від цієї зомбуючої реклами, яка розташована завжди на всіх виборах (Facebook).

Редагуючи речення, тексти, магістранти повинні скласти якнайповніше уявлення про частотність тієї чи тієї помилки в журналістських матеріалах. Кілька разів виправивши ту саму помилку, вони надалі й самі уникатимуть її у своїй практичній роботі.

Завдання 1. Відредагуйте подані речення.

1. Якщо із-за громадської активності, Ви відчуваєте небезпеку, повідомте нас (Facebook). 2. Що до людини, яка випадково займає крісло прем'єр-міністра України. Маємо знати хто винен насправді (Facebook). 3. В даному випадку в зриві опалювального сезону винен особисто ... (Facebook). 4. Одне з самих болючих питань, що мучить українську політику майже з часів перебудови, – питання доцільності і ціни компромісів (День). 5. Краса повинна бути природньою, тоді на неї приємно дивитися (Суботня пошта). 6. Неможливо оминати і зворотній процес (Львівська газета). 7. Провідник вважає себе ледь не господарем вагона і прискіпується з найменшої причини (Експрес). 8. Провідник вважає себе ледь не господарем вагона і прискіпується з найменшої причини (Експрес). 9. Нарешті дозволяють зайти на прийом представникам страйкому, які, власне, і запросили кореспондента (Суботня пошта). 10. Лідер партії на зустрічі наголосив, що перш за все потрібно повикидати шахраїв із високих кабінетів, аби до влади почали приходити чесні люди (З газети). 11. Через такі програми, як правило, відмивають бюджетні гроші (З газети). 12. Зірка зазначила, що є «особисті речі», які не варто знати широкої громадськості (ukr.media). 13. Вона назвала обурливим той факт, що представниці прекрасної статі за зраду піддаються різкій критиці і глузуванням, в той час як чоловікам все спокійно сходить з рук (ukr.media). 14. Польща – це як начало для нас. Сама ближча країна і сама зрозуміліша мова для нас (tsn.ua). 15. Верховна Рада дещо доопрацювала його – змінила дату впровадження закону в чинність не від дня публікації, а з 1 травня (Поступ). 16. Журналіст стверджує, що вона має великий вплив на свого чоловіка, постійно займаючи центральну позицію під час прийняття ключових рішень в уряді (Аргумент-газета). 17. Доктори та кандидати наук серед них (збільшувалися), як гриби після дощу (Поступ). 18. У ній (їдальні) комфортно, а головне – безкоштовно годують трудящих (Донеччина). 19. На той момент національні біди Америки дуже нагадували наші нинішні (З теленовін). 20. У двухтисячному році створено інтернет-версію газети «Слов'янські оголошення (3 інтерв'ю).

Завдання 2. Відредагуйте подані тексти. Зазначте, які види правки ви тут використали, які помилки усунули.

Текст 1. Друзі, сьогодні я та мої однокласники на з'їзді партії одногосно підтримали кандидатом в Президенти країни Пишаюся бути в такій фаховій, професійній команді порядних та чесних людей.

Нажаль ставлення більшості українців до нас замарене фейками та брудом проплачених медіа ресурсів. Однак ми залишаємось романтиками, які вірять що світ змінити можливо всупереч всьому та саме зараз (*Facebook*).

Текст 2. Ну що ж, значить в цьому віці все добре і депресія нам не грозить. А от тема наступної лекції, яка відбудеться 26 січня, сподіваюсь виявить більшу зацікавленість. Адже тема буде: «Радість!». Дякуємо Богдану Володимировичу за цікаві, змістовні лекції. Слідкуйте за нашими анонсами! (*Facebook*).

Текст 3. Самоусунення посадових осіб від виконання безпосередніх службових обов'язків пояснюється надмірною завантаженістю вирішенням особистих питань, таких, як педагогічна робота по сумісництву, наукова робота над дисертаціями, багатоденні поїздки за кордон з особистої зацікавленості тощо. Це все вкрай негативно впливає на забезпечення ними службових обов'язків. Так, лише за півроку деякими посадовими особами було проведено більше трьох місяців за кордоном, що не викликалось службовою необхідністю. Зустрічалися випадки поїздок в якості супроводжуючих на різні виставки, що для осіб таких високих державних рангів не обґрунтоване ніякими обставинами. Підбір кадрів при призначення на посади проводиться з особисто зацікавленого принципу.

Текст 4. На Лиманщині уже більше десяти років ведуться розмови про будівництво на селі невеликого заводу по виробництву піллет чи біопалива. Однак далі слів справи не посуваються.

І от на початку нового 2019 року наш край облетіла приємна новина – у Торському почав працювати цех по виробництву піллет.

Їх уже виробили не один десяток тонн. Щоб розповісти читачам про отой новоявлений цех і про незвичне для багатьох з нас слово «піллетети» побували у Торському (*Донеччина*).

Результатами послідовної роботи на заняттях з курсу «Редагування в засобах масової комунікації» є сформовані уміння редагувати журналістський текст різних жанрів за допомогою відповідних лексикографічних джерел та навчальних посібників із культури мови, брати на себе відповідальність за відредагований матеріал.

Висновки. Практика редагування виконує важливу методичну функцію як засіб поєднання контролю та самоконтролю. Виконання запропонованих творчих завдань сприяє успішному засвоєнню нових фахових настанов, набуттю досвіду редакторської діяльності та фахової компетентності.

Перспективи подальших розвідок полягають у розробленні методики аналізу помилок, що трапляються на екрані телебачення, у рухомих рядках та рекламі, у мові дикторів та учасників передач розмовного жанру тощо.

Література

1. Городенська К. Г., Кочукова Н. І., Куцак Г. М. Довідник з української мови (найновіші рекомендації). Київ; Слов'янськ: Видавництво «Друкарський двір»,

2015. 156 с.

2. Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації: навчальний посібник / 2-ге вид., випр. і доп. Львів: ПАІС, 2009. 432 с.

3. Сізова К. Л., Алексеєнко Н. М., Бутко Л. В. Практикум з редагування: навчальний посібник. Київ: Наша культура і наука, 2007. 112 с.

4. Шляхова В. Літературне редагування у системі фахової підготовки філологів. *Культура слова*. 2011. Вип. 74. С. 158–163.

Коротяєва І.

– кандидат педагогічних наук, доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету

Кандиба Г.

– магістрантка I курсу англо-німецького відділення філологічного факультету Донбаського державного педагогічного університету
УДК 378.016:811.111

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕЛЕКТ-КАРТ У ВИКЛАДАННІ ПРАКТИЧНОГО КУРСУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У МОВНОМУ ВНЗ

Стаття присвячена проблемі використання інтелект-карт на практичних заняттях з англійської мови у мовному ВНЗ в контексті гуманістичних технологій навчання. Аналізуються підходи вітчизняних та зарубіжних науковців щодо можливостей використання інтелект-карт у формуванні мовних та мовленнєвих навичок та вмінь. Дається визначення поняття “інтелект-карта”; окреслюються її істотні відмінні риси; визначаються провідні принципи побудови інтелект-карти та виокремлюються основні етапи її створення. В статті надається приклад створення інтелект-карти на практичному занятті з англійської мови на філологічному факультеті; пропонуються методичні рекомендації для викладачів англійської мови мовних спеціальностей. Формулюються певні теоретичні узагальнення, які можуть слугувати методичною платформою для ефективного використання технології інтелект-карт у навчанні іноземної мови на різних етапах у закладах вищої освіти.

Ключові слова: інтелект-карта, вербальна наочність, невербальна (екстралінгвістична) наочність, іншомовна комунікативна компетенція, студенти-філологи, мовний вищий навчальний заклад.

Коротяєва І.

– кандидат педагогических наук, доцент кафедры германской и славянской филологии Донбасского государственного педагогического университета

Кандыба А.

– магістрантка I курса англо-немецкого отделения филологического факультета Донбасского государственного педагогического университета

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ ИНТЕЛЛЕКТ-КАРТ В ПРЕПОДАВАНИИ ПРАКТИЧЕСКОГО КУРСА АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ЯЗЫКОВОМ ВУЗЕ

Статья посвящена проблеме использования интеллект-карт на практических занятиях по английскому языку в языковом вузе в контексте гуманистических технологий обучения. Анализируются подходы отечественных и зарубежных ученых о возможностях использования